

بسمه تعالی

دانشگاه علوم پزشکی شیراز

بیمارستان حاج محمد اسماعیل امیناز و مرکز

فوریت‌های پزشکی شهید رجایی

خشونت خانگی علیه زنان (همسر آزاری)

تعریف همسر آزاری

در تعریف همسر آزاری به خاطر دخالت عوامل مختلف، صاحب نظران تعریف‌های متفاوتی را شرح داده اند، دکتر علیرضا کاهانی در این مورد می‌گوید « همسر آزاری یعنی بد رفتاری یا خشونت که از طرف یکی از زوج‌ها بر دیگری اعمال شود که این خشونت ممکن است جسمی یا روانی باشد» در برخی کتابهای مرجع، همسر آزاری یا خشونت با همسران را به الگوی فزاینده سوء رفتار که در آن همسر رسمی شریک زندگی خود را از طریق فشار، ترساندن و با تهدید به خشونت تحت مراقبت قرار می‌دهد تعریف کرده‌اند.

همسر آزاری: همسر آزاری یک آسیب اجتماعی پنهان است که معمولاً در محیط بسته خانه شکل گرفته و سبب عدم اطمینان و از هم گسیختگی کانون خانواده است.

"میزان همسر آزاری در شوهرانی که مواد مخدر استفاده می‌کنند بیشتر از شوهرانی است که مواد مخدر استفاده نمی‌کنند."

* دکتر محمدرضا شمس انصاری: روانپزشک پزشکی قانونی می‌گوید:

ریشه‌های همسر آزاری بر اختلالات روحی و روانی و محیطی اثر می‌گذارند و فشارهای مالی- اقتصادی و اجتماعی و نیز به دلیل اینکه فرد قادر نیست به خود از پس اداره زندگی خود برآید سبب ایجاد انگیزه برای همسر آزاری به صورت خودآگاه و ناخودآگاه می‌شود.

شود و همچنین اختلالات شخصیتی و زمینه‌های ژنتیکی و عدم علاقه و وابستگی زوجین از عوامل دیگر همسر آزاری می‌باشد.

انواع خشونت:

- ۱- خشونت فیزیکی و بدنی مانند صدمه زدن به اشیای منزل-ضرب و شتم.
- ۲- خشونت روانی و کلامی مانند تحقیر و سرزنش.
- ۳- خشونت اجتماعی مانند ممنوعیت ارتباط با بستگان- منع اشتغال و تحصیل.
- ۴- خشونت اقتصادی مانند نپرداختن خرج و مخارج زندگی.

علل همسر آزاری

- **علل روان شناختی:** دکتر حسین اسد بیگی روانشناس بالینی معتقد است: اختلال شخصیت وابسته به دیگری عاملی برای همسر آزاری اینگونه بیماران روانی است.

اختلال شخصیت وابسته که در رتبه سوم اختلال‌های شخصیتی قرار می‌گیرد، بیشتر در کسانی دیده می‌شود که به یک نفر شدیداً وابسته بوده و اجازه می‌دهند که وی برای آنها تصمیم بگیرد.

دسته نخست از انواع اختلال‌های شخصیتی موسوم به پارانوئید (بدبینی) در افرادی دیده می‌شود که دارای سوء ظن شدید بوده

به گونه‌ای که حتی دست به قتل همسر خود می‌زنند (نشریه گلستان قرآن، ۸۳/۴/۲۵)

• **سایر عوامل و متغیرهای موثر در پدیده**

همسر آزاری: در زمینه عوامل و متغیرهای موثر در

پدیده همسر آزاری سن، جنس، وضعیت اقتصادی

اجتماعی و فرهنگی تربیتی، مذهبی، سوء سابقه،

شغل، تعهد زوجات و ... دخیل می‌باشند.

" در ایران اکثر زنان به خاطر شرم و حیا و تلاش برای جلوگیری از

گسیختگی خانواده آزارها را تحمل می‌کند."

عوارض روانی و پیامدهای مخرب همسر آزاری

زن و مرد عناصر اساسی پایدار در خانواده هستند و ادامه موجودیت خانواده متکی به نقش آفرینی آنها می‌باشد. نقش حساس زن در امور خانواده به دلیل تربیت و سازندگی امر مهمی است وجود زن موجب پیوند می‌شود و زنان به عنوان پرورش دهندگان تلقی می‌شوند.

احساس عدم امنیت اجتماعی، احساس نیاز به پشتیبانی و مراقبت به جهت ترس از خشونت‌های مختلف، کاهش انرژیهای مثبت اعضای جامعه، صرف انرژی افراد جهت مقابله با خشونت به جای استفاده از انرژی در بهسازی اجتماعی، ایجاد اختلال در روابط سالم اجتماعی، ایجاد نیروهای رنجور و ناتوان، ایجاد احساس عدم اطمینان و بی اعتمادی، اجتماعی و ... همگی از جمله پیامدهای ناگوار خشونت در سطح اجتماع و خانواده می‌باشد. (نشریه جوان، ۸۲/۱۰/۳)

در اصل سه نوع روش پیشگیری می‌تواند درباره بد رفتاری

با همسر بکار برده شود.

- ۱- مشاوره پیش از ازدواج که همان پیشگیری اولیه است.
- ۲- مشاوره زناشویی برای کاهش اختلالات که پیشگیری ثانویه است.

۳- فراهم آوردن امنیت- حمایت و مشاوره که بیانگیر پیشگیری ثالث است.

برای پیشگیری از خشونت و عصبانیت در وهله اول:

هر گاه یکی از افراد عصبانی می شود، فردی که داناتر است باید برای مدت کوتاهی فضا را ترک کند تا فشار و بار استرس و عصبانیت فضا کاهش پیدا کند بنابراین همیشه در فرآیند درگیری ها مقصر کسی است که داناتر است چرا که فرد دانا باید فضا را مدیریت کند.

راهکارهای پیشگیری از خشونت:

* داشتن این تفکر که هر آنچه برای خود می پسندیم برای دیگران بپسندیم و بالعکس به عنوان اصل در زندگی خانواده ها باعث پیشگیری بسیاری از برخوردها در خانواده ها می شود.
* تفکیک نقشها در خانواده و محل کار بهترین راه کاهش استرس و عصبانیت است.

* جدا شدن مشکلات خانواده در محل کار و بالعکس بهترین راه ممکن برای ایجاد تعادل روحی و روانی است.

* نقش باورهای دینی و تغذیه کودک در کاهش خشونت:

* در خانواده هایی که اعتقادات دینی و باورهای مذهبی و تعهدات اخلاقی قویتر است کودکان کمتر عصبانی می شوند و کمتر به سوی خشونت گرایش پیدا می کنند.

* تغذیه کودک و استفاده از شیر مادر تأثیر به سزایی در خلق و خوی کودکان دارد. نوع پوشش نوزادان، قنطاق کردن کودک باعث فشارهای عصبی در کودک می شود که در بزرگسالی منجر به خشونت های مختلف رفتاری و گفتاری می شود.

* ریشه های کودک آزاری و همسر آزاری در دوران طفولیت در ذهن کودک نقش می بندد و گاهی در بزرگسالی این خشونت ها باعث ناتوانی جسمی در مردان می شود.

مسئولیت زن در موقعیت خشم مهارناپذیر همسر:

اگر مرد در وضعیتی قرار گرفت که به هر دلیل نمی تواند یا نمی خواهد خشم خود را مهار کند و در پی آسیب رساندن به همسر است، مهمترین وظیفه ی زن در این موقعیت ، محافظت از سلامت خود و دیگر اعضای خانواده است. اگر ترک موقعیت یا دور شدن از عامل خشونت ممکن نبود، دفاع از خود در مواقع بحرانی و حساس لازم است، نه اینکه او به همسر حمله کند چرا که اینکار خشونت را شعله ور کرده و اوضاع را بدتر می کند. یاد خدا، برای محافظت از خود و آرامش دادن به شوهر نیز از وظایف مهم زن در این وضعیت است.

• در مواقع ضروری تماس با اورژانس اجتماعی (شماره

۱۲۳) کمک کننده خواهد بود. مراجعه حضوری در زمان بحران و استفاده از خدمات مشاوره ای و اسکان موقت زنان قربانی خشونت در مراکز تحت نظر سازمان بهزیستی از خدمات این مرکز می باشد.

مسئولیت زنان پس از رفتار خشونت آمیز همسر:

نخستین وظیفه ی زنان پس از رفتار خشونت آمیز، بازسازی روانی خود و برنامه ریزی برای جبران آسیب های ناشی از خشونت همسر است. زن خشونت دیده لازم است با بررسی ابعاد گوناگون زندگی خانوادگی، همسر و شخصیت خود، به ترمیم عزت نفس و اعتماد به نفس خویش بپردازد. پس از نیل به آرامش و برقراری تعادل نسبی، وظیفه دوم زنان مذاکره است که باید در وضعی آرام و دور از تنش صورت گیرد. استفاده از حمایت اجتماعی خویشان، همسایگان و دوستان، در همه ی مشکلات زندگی از جمله اختلاف خانوادگی و خشونت همسر، ضروری است و می تواند در بازسازی شخصیت زن و اصلاح اوضاع بسیار موثر باشد. در نهایت استفاده از مشاوره تخصصی در همه ی این فرایندها می تواند کمک های بسزایی در اختیار زنان قرار دهد.

• جهت دریافت خدمات رایگان در این زمینه: مشاوره در مراکز جامع سلامت (در صورت ارائه برگ ارجاع از پزشک خانواده مشاوره به صورت رایگان انجام می شود) اگر خشونت تکرار شود و زن نتواند از آن پیشگیری کند و حقوقش همواره زیر پا گذاشته شود و به او آسیب های جدی وارد گردد، متأسفانه مراجعه به دستگاه قضایی راهی گریز ناپذیر می باشد که البته به نظر می رسد اگر زن پیش از کشاندن مشکل به مراجع قضایی فرایندهای اصلاح را طی کند مناسب تر است، زیرا حقوقی شدن مشکل، پیامد های ویژه ای دارد که شاید اصلاح مشکل را برای همیشه دشوار یا ناممکن سازد.

منابع:

پمفلت واحد سلامت روانی اجتماعی و اعتیاد معاونت، ماهنامه تخصصی دنیای سلامت شماره ۵۱
سالاری فر، محمدرضا، خشونت خانگی علیه زنان (بررسی، علل و درمان با نگرش به منابع اسلامی) بهار ۱۳۸۹
فرجاد، محمدحسین: «آسیب شناسی اجتماعی، ستیزه های خانواده و طلاق»، انتشارات منصوری، ۱۳۷۲

گرد آوری کننده: لادن شمس

تابستان ۹۵

